

بررسی میزان تأخیر در انتشار مقالات مجلات علمی پژوهشی سازمان تحقیقات آموزش و ترویج کشاورزی

• علیرضا بهمن آبادی (نویسنده مسئول)

عضو هیئت علمی مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی- سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

تاریخ دریافت: آذرماه ۹۲ تاریخ پذیرش: شهریور ماه ۹۳

Email: reza.bahman@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی وضعیت تأخیر انتشار در مجلات علمی پژوهشی کشاورزی می‌پردازد. تأخیر در انتشار در اینجا به فاصله زمانی میان ارائه نسخه اولیه مقاله به یک مجله تا مرحله چاپ و انتشار آن تعریف شده است. هدف از انجام این پژوهش بررسی میزان کهنگی یا تازگی مقالاتی است که در این مجلات منتشر می‌شوند. علاوه بر آن از نتیجه این تحقیق می‌توان به عنوان شاخصی کیفی برای ارزیابی مجلات علمی و پژوهشی این حوزه استفاده کرد. در این بررسی که با استفاده از روش پیمایشی صورت گرفته، چهار متغیر تاریخ دریافت مقالات، تاریخ پذیرش آنها، تاریخ انتشار مجله، و تاریخ توزیع مجله مورد توجه قرار گرفته است. جامعه پژوهش شامل ۱۶۸۴ مقاله بوده‌اند که در ۲۴ مجله علمی و پژوهشی سازمان تحقیقات، آموزش، و ترویج کشاورزی در سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ به چاپ رسیده‌اند. نتایج این بررسی نشان می‌دهد مدت زمان دریافت تا پذیرش مقالات این مجلات به طور میانگین ۲۸۷ روز، مدت زمان پذیرش تا انتشار ۲۰۵ روز، مدت زمان پذیرش تا توزیع ۳۲۳ روز، فاصله زمانی دریافت تا انتشار مقالات ۴۹۲ روز، مدت زمان دریافت مقالات تا توزیع مجلات ۶۲۱ روز، و فاصله میان انتشار تا توزیع مجلات ۱۲۸ روز است.

کلمات کلیدی: تأخیر در نشر، مجلات علمی و پژوهشی، کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

● Veterinary Journal (Pajouhesh & Sazandegi) No 108 pp: 2-13

Publication delays in Iranian Agricultural Journals during 2010 - 2011

By: Bahmanabadi, AR. (Corresponding Author), Faculty member of Agricultural Scientific Information & Documentation Center, Iran.

Email: reza.bahman@gmail.com

Received: November 2013 Accepted: August 2014

In present research, publication delay for Iranian agricultural journals has been studied. The time between delivering manuscript copy of paper by its author to final appearing in a target journal has been defined here as publication delay. Publication delay can be used as a qualitative criteria indicating freshness or oldness of papers level. In this study, we have considered four factors for each paper including receive date, acceptance date, magazine publication date, and magazine distribution date. The project target society consists of 1684 papers appearing in 24 journals published by Agricultural Research, Education, and Extension Organization during 2010-2011. All of these journals has been evaluated as scientific-research one by Iranian Ministry of Science, Research, and Technology. The findings show that the period of receive to acceptance of papers is 287 days, the period of acceptance to publish is 205 days, the period of acceptance to distribution is 333 days, the period of receive to publish is 492 days, the period of receive to distribution is 621 days, and period of publish to distribution is 128 days.

Key words: Publication delay, Agricultural Scientific and Research Journals, Agricultural Research, Education, and Extension Organization.

مقدمه

یافته‌های علمی را در اختیار خوانندگان خود بگذارد متناقض است. طولانی بودن زمان انتشار نتایج تحقیقات گاه در برخی از حوزه‌های علمی مانند پزشکی می‌تواند موجب مشکلات و مسائل عدیده‌ای شود. به عنوان مثال شیبانی‌نیا اشاره می‌کند که رشته دندانپزشکی در زمره علوم است که با داشتن پژوهشهای وسیع و متعدد در زمینه‌های مختلف در فواصل زمان کوتاه دچار تغییرات و رشد و تکامل می‌گردد و مقالات آن نیز از این امر مستثنی نیستند (شیبانی‌نیا و همکاران، ۱۳۸۹). نامور و کوشا (۱۳۹۱) نیز در مقاله خود یادآور می‌شوند که فرایند طولانی شدن انتشار مقالات در مجلات علمی همواره مورد انتقاد محققان و پژوهشگران بوده است. جورک و هولمستورم^۱ (۲۰۰۶) در مدل پیشنهادی خود برای محک‌زنی مجلات علمی از حیث ارائه مقالات توسط نویسندگان به تأخیر در نشر به عنوان یکی از شاخص‌های کیفی توجه کرده‌اند که بر مبنای آن مؤلفان می‌بایست هنگام تصمیم‌گیری برای ارسال مقاله خود به این نشریات به آن توجه کنند. علاوه بر آن، بی‌توجهی به عامل تأخیر انتشار باعث سلب اعتماد نویسندگان و استفاده‌کنندگان یک نشریه خواهد شد و در میزان ریزش یا کاهش مراجعات به آن سهمیم خواهد بود. هم از این روست که امانت^۲ (۲۰۰۸) اشاره می‌کند که تاخیر در انتشار مقالات همواره به عنوان شاخصی برای ارزیابی کیفی نشریات تخصصی در نظر گرفته شده و تأثیر آن بر سایر شاخص‌های کتابسنجی روشن شده است. در بررسی دلایل مربوط به طولانی شدن زمان انتشار مقالات، به جز مسائلی که مربوط به روند بررسی و داوری مقالات است بی‌توجهی نویسندگان به برخی اصول و نکات مانند ارسال

از دیرباز مجلات علمی یکی از مهمترین و گاه تنها وسیله و ابزار انتقال اطلاعات و یافته‌های علمی بوده‌اند. این نقش همچنان برای آنها حفظ شده و با وجود مطرح شدن و به میان آمدن گزینه‌ها و ابزارهای جایگزین دیگر از استیلای آنها چندان کاسته نشده است. تداوم انتشار در دوره‌های زمانی مشخص، درج نتایج تحقیقات علمی، داوری شدن مطالب و مندرجات آنها، و اعتبار سردبیران و اعضای هیئت تحریریه احتمالاً از جمله مهمترین دلایل این استیلا بوده است. علاوه بر آن اهمیت مجلات علمی تا حدی است که هم اکنون به عنوان شاخصی بارز برای اندازه‌گیری میزان پیشرفت علمی یک کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد. بدین سان توجه به وضعیت انتشار مجلات علمی و کم و کیف مقالات مندرج در آنها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از جمله مسائلی که می‌توان در چارچوب ارزیابی مجلات علمی به آن توجه کرد وضعیت انتشار آنها و میزان به روز بودن مقالات مندرج در آنهاست. به طور معمول هنگامی که نویسنده‌ای مقاله خود را برای درج در مجله‌ای ارسال می‌کند بررسی‌های مقدماتی مربوط به مرتبط بودن یا نبودن مقاله با اهداف نشریه (توسط سردبیر یا هیئت تحریریه)، داوری، انجام اصلاحات پیشنهادی، بازبینی نهایی، ویراستاری علمی و ادبی، قرار گرفتن در نوبت چاپ، صفحه‌بندی و چاپ، و توزیع مجله همواره زمان‌هایی را به خود اختصاص می‌دهد که گاهی اوقات این زمان‌ها بسیار طولانی بوده و اساساً با فلسفه وجودی انتشار نشریات که قرار است جدیدترین

که میانگین فواصل زمانی بین دریافت و پذیرش (مرحله اول) مقالات در کل ۳۰ نشریه ۱۲۱ روز (۴ ماه) و همچنین میانگین فواصل زمانی بین پذیرش و انتشار نهایی مقالات (مرحله دوم) نیز ۴۷ روز (تقریباً ۲ ماه) می‌باشد. نامور و کوشا (۱۳۹۱) در مقاله خود به بررسی سهم هر یک از مراحل که باعث تأخیر در روند نشر مقالات علمی از مرحله ارسال تا انتشار آنلاین می‌شوند، پرداخته‌اند. جامعه مورد مطالعه آنان را تعداد ۱۱۵۹۸ مقاله از ۱۰۲ نشریه متعلق به هفت رشته علمی در حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی تشکیل می‌دهد که در سال ۲۰۰۹ منتشر شده‌اند. نتایج پژوهش آنان نشان می‌دهد که بیشترین و کمترین میانگین زمانی از بین سه مرحله مورد بررسی در کل مقالات به ترتیب متعلق به مرحله ارسال - اصلاح (۸ ماه) و اصلاح - پذیرش (۱ ماه) در نشریات مورد بررسی می‌باشد. بررسی‌های فوق، علی‌رغم گوناگونی در جامعه مورد مطالعه، نشان می‌دهد مهمترین عامل تأخیر در انتشار مقالات مربوط به دوره زمانی ارائه مقاله تا پذیرش یا در واقع همان مرحله داوری است. متأسفانه به جز حوزه علوم پزشکی و بهداشت، تحقیقات گسترده دیگری در سایر حوزه‌ها صورت نگرفته است تا وضعیت کهنگی در انتشار علم در ایران را نشان دهد.

در میان پژوهش‌های خارج از کشور نیز می‌توان از جمله به پژوهش لوئل و موئند^۳ (۱۹۹۸) اشاره کرد که به تأخیر نشر در مجلات علوم پرداخته‌اند. نتایج بررسی آنان حاکی است تأخیر در مجلات رشته ریاضی و علوم فنی بیشتر از سایر رشته‌های علوم است. دیوسپاتونی، هوروا، و بران^۴ (۲۰۰۱) نیز سرعت انتشار را در مجلات شیمی بررسی کرده‌اند. جامعه مورد مطالعه آنان ۱۰ مجله اصلی شیمی است که در سال‌های ۱۹۸۵، ۱۹۹۰، ۱۹۹۵، و ۱۹۹۹ منتشر شده‌اند. بر اساس مطالعه آنان ۵۰ درصد از مقالات در طی سالهای مورد بررسی به ترتیب با یک فاصله زمانی ۲۰۵، ۲۳۱، ۲۳۷، و ۲۰۸ روز چاپ می‌شوند. این بررسی نشان داده است که ۲۵ تا ۷۵ درصد مقالات در فاصله ۱۷۲-۲۴۹ روز (در سال ۱۹۸۵)، ۲۰۱ تا ۲۷۱ (در سال ۱۹۹۰)، ۱۸۹ تا ۲۷۱ روز (در سال ۱۹۹۵) و ۱۷۳ تا ۲۵۲ روز (در سال ۱۹۹۹) منتشر شده است. یو و لی^۵ (۲۰۰۶) نیز با استفاده از یک مدل ریاضی به بررسی میزان تأخیر در ۳۰۰۰ مقاله از ۱۸ نشریه چینی زبان پرداخته‌اند. یافته‌های آنان نشان می‌دهد میزان تأخیر در نشریه‌های حوزه ریاضی بیشتر است به گونه‌ای که ۸۰ درصد مطالب این حوزه تا ۰/۶۵ سال، ۵۰ درصد آنها تا ۱/۰۲ سال و ۲۰ درصد آنها تا ۱/۶۵ سال در دسترس قرار نمی‌گیرند. دانگ، لو، و ماندری^۶ (۲۰۰۶) در پژوهش خود سه مدل انتشاراتی (ناشران سنتی، نشر دسترس آزاد، و انتشاراتی‌های وابسته به انجمن‌های حرفه‌ای) را از حیث سرعت انتشار بررسی کرده و به این نتیجه رسیده‌اند که سرعت انتشار در مدل‌های نشر سنتی و دسترسی آزاد بالاتر از مدل انتشاراتی‌های وابسته به انجمن‌های حرفه‌ای است. کارلوس آمت^۷ (۲۰۰۸) در پژوهش خود تأخیر انتشار برای ۱۴ مجله علوم غذایی را بررسی کرده است. جامعه مورد پژوهش وی ۴۸۳۶ مقاله هستند که در ۱۴ مجله علوم غذایی در سال ۲۰۰۴ منتشر شده‌اند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، میانگین میزان تأخیر برای مجله‌های مزبور ۳۴۸ (با مثبت و منفی ۱۰۴) روز می‌باشد. آنان بر این باورند که فرایند داوری به شدت در موضوع تأخیر انتشار اثرگذار است. دائل و کوپالد (۲۰۱۰) وضعیت تأخیر در چهار حوزه فرعی تر زیست‌شناسی یعنی محیط زیست، رده‌بندی، رفتار و تحول نیز مقایسه‌ای از حیث سرعت انتشار انجام داده‌اند. برابر یافته‌های آنان حوزه محیط زیست بیشترین

به مجلات نامرتب با موضوع مقاله، ناآشنایی به قوانین و خطمشی‌های یک مجله، اعتبار نشریه، ارسال به مجلات متعدد نیز مزید بر علت است. برای غلبه بر برخی محدودیت‌هایی که باعث طولانی شدن زمان انتشار مقالات می‌شوند استفاده از امکانات ارتباطات آنلاین نیز پیشنهاد شده است. هم اکنون نیز در سطح جهان مجلات علمی معتبری نیز وجود دارند که به صورت کامل با روش الکترونیکی منتشر می‌شوند و در رتبه‌بندی‌های جهانی هم ارزشیابی می‌شوند. با این حال این روش چندان عمومیت پیدا نکرده و روش سنتی انتشار مجله همچنان رجحان دارد. در حوزه علوم کشاورزی، هم اکنون در کشور ایران بیش از ۱۰۰ مجله با درجه علمی- پژوهشی منتشر می‌شود که بار اصلی انتقال یافته‌های علمی این حوزه را بر دوش می‌کشند. از این تعداد، ۲۴ نشریه تنها توسط سازمان تحقیقات، آموزش، و ترویج کشاورزی و مجموعه‌های وابسته به آن منتشر می‌شود. با این حال در مورد تازگی یا کهنگی اطلاعاتی که از طریق این گروه از نشریات در دسترس قرار می‌گیرد تاکنون گزارشی منتشر نشده است. از این رو پژوهش حاضر درصدد است تا با بررسی نشریات علمی پژوهشی که توسط سازمان تحقیقات، آموزش، و ترویج کشاورزی در سال ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ منتشر شده‌اند، میزان تازگی اطلاعات منتشر شده در آنها را مشخص نماید. این پژوهش به طور مشخص در پی پاسخ به سئوالات ذیل است:

- ۱- مقاله‌های ارائه شده به مجلات علمی پژوهشی کشاورزی سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی با چه فاصله زمانی منتشر و توزیع می‌شوند؟
- ۲- کدام مجله بیشترین تأخیر و کدام مجله کمترین تأخیر را در انتشار مقالات واصله دارد؟
- ۳- آیا در حوزه‌های موضوعی مختلف کشاورزی (مانند دام و طیور، زراعت و باغبانی، شیلات و آبزیان، جنگل و مرتع، و...) تفاوتی در تأخیر نشر مقالات وجود دارد؟

تاکنون بررسی‌های وسیع و گسترده‌ای در این خصوص به ویژه در حوزه کشاورزی در کشور ما صورت نگرفته است. بر اساس اطلاعات موجود، نامور و زرداری (۱۳۸۸) تأخیر در نشر ۱۶ نشریه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی موجود در مؤسسه اطلاعات علمی (آی اس آی) را بررسی کرده‌اند. جامعه مورد مطالعه ۷۴۹ مقاله بوده که در سال ۲۰۰۸ منتشر شده‌اند. نتایج بررسی آنان حاکی از آن است که ۸ ماه کهنگی علم در کتابداری و اطلاع‌رسانی در مؤسسه اطلاعات علمی آمریکا وجود دارد. در پژوهشی دیگر، شیبانی نیا و همکاران وی (۱۳۸۹) نیز در تحقیق خود به بررسی فاصله زمانی انجام تحقیق تا انتشار مقالات در مجلات علمی پژوهشی دندانپزشکی کشور پرداخته‌اند. آنان در این پژوهش ۵ مجله و تعداد ۴۷۴ مقاله را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتیجه تحقیق آنان حاکی است تأخیر در فاصله انجام تحقیق تا اعلام وصول به میزان ۸۵ درصد، تأخیر از اعلام وصول تا صدور تاییدیه ۵۷/۴ درصد و تأخیر از صدور تاییدیه تا انتشار به میزان ۱۹ درصد بوده است. نامور و آذرگون (۱۳۸۹) نیز تأخیر نشر مقالات نشریات علمی بین‌المللی داروشناسی و داروسازی را بررسی کرده‌اند. در پژوهش آنان تعداد ۵۹۳۸ مقاله از ۳۰ نشریه داروشناسی و داروسازی موجود در مؤسسه اطلاعات علمی (آی اس آی) در سال ۲۰۰۹ به صورت سرشماری مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. نتایج بررسی آنان نشان می‌دهد

با وجود آنکه بیش از ۲۵ مؤسسه و مرکز ملی در زیرمجموعه سازمان مشغول به فعالیت هستند تنها حدود یک سوم آن‌ها (حدود ۱۰ مؤسسه) مبادرت به انتشار مجله علمی پژوهشی کرده‌اند. تعداد مجلاتی که هر یک از این ده مؤسسه منتشر می‌کنند نیز توزیع یکسانی ندارد به گونه‌ای که مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور به تنهایی مسئولیت انتشار ۷ عنوان (۲۹ درصد) از این نشریات را برعهده دارد. براساس اطلاعات جدول ۲ حدود ۲۰ عنوان از این نشریات (۸۶ درصد) تنها توسط ۶ مؤسسه منتشر می‌شوند.

در این پژوهش موضوع تأخیر در نشر در قالب شش متغیر برای کلیه مجلات بررسی شده است. این شش متغیر عبارتند از فاصله زمانی میان ارائه نسخه اولیه مقاله تا بررسی آن توسط داور یا داوران و اعلام پذیرش یا رد آن (فاصله زمانی دریافت تا پذیرش مقاله)؛ فاصله زمانی میان پذیرش تا مرحله نشر مجله (پذیرش تا انتشار)؛ فاصله زمانی میان دریافت تا انتشار مجله، فاصله زمانی میان دریافت تا توزیع مجله؛ فاصله زمانی میان پذیرش تا توزیع مجله؛ و فاصله زمانی میان انتشار تا توزیع مجله. باید یادآور شد منظور از تاریخ انتشار مجله تاریخی است که روی مجله ذکر شده است مانند (بهار ۹۰ یا اسفند ۸۹) و منظور از تاریخ توزیع تاریخی است که مجله به طور عینی از چاپ خارج شده و در اختیار خوانندگان قرار می‌گیرد. در این بررسی تاریخ انتشار مجلات برای فصلنامه‌ها، روز پانزدهم از ماه دوم هر فصل و برای دوفصلنامه‌ها نیز روز پانزدهم از ماه دوم و ماه هفتم سال در نظر گرفته شده است. وضعیت هر یک از نشریات مورد بررسی از لحاظ متغیرهای بالا در جدول ۳ آمده است. این جدول میانگین میزان زمان طی شده در هر یک از مراحل بر حسب روز بیان می‌کند. همچنان که از اطلاعات جدول ۳ مشخص است دو مجله چغندر قند و نشریه زراعت با بیش از ۵۲۰ روز (۱۸ ماه) بیشترین تأخیر را در مرحله دریافت تا پذیرش و مجلات پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی و Crop Breeding Journal با کمتر از ۹۵ روز (حدود ۳ ماه) کمترین تأخیر را در این مرحله دارند. در مرحله پذیرش تا انتشار، نشریه زراعت با ۶۲۴ روز (بیش از ۲۰ ماه) بیشترین تأخیر را به خود اختصاص داده است. در این میان مجلاتی که مقالات آنها با حداقل تأخیر نسبت به تاریخ انتشار منتشر شده مجلات پژوهش آب در کشاورزی، به‌زراعی نهال و بذر، و رستنیها هستند. مجلات پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی و تحقیقات حمایت و حفاظت جنگل‌ها و مراتع از جمله مجلاتی بوده‌اند که تاریخ پذیرش مقالات آنها اساساً بعد از تاریخ انتشار مقاله بوده است (اعداد منفی جدول بدان معنی است که تاریخ درج شده به عنوان تاریخ دریافت دیرتر از تاریخ انتشار یا توزیع مجله بوده‌اند). بر حسب فاصله زمانی میان تاریخ پذیرش مقالات تا توزیع مجله دوباره نشریه زراعت دارای با ۹۲۲ روز (حدود ۳۱ ماه) بیشترین تأخیر را داشته است و در مقابل مجلات پژوهش آب در کشاورزی و Archives of Razi سریعتر عمل کرده‌اند. با در نظر گرفتن فاصله زمانی دریافت مقالات تا انتشار مجله باید گفت نشریه زراعت با ۱۱۵۶ روز (بیش از سه سال) بیشترین تأخیر را داراست در عین حال مجله پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی با ۵۵ روز (نزدیک به دو ماه) از کمترین تأخیر برخوردار بوده است. چنانچه فاصله زمانی که نویسنده‌ای مقاله خود را به یکی از مجلات سازمان تحویل می‌دهد تا زمانی که نسخه چاپ شده مقاله خود را ملاحظه می‌کند را در نظر بگیریم نشریه زراعت با ۱۴۵۵ روز (اندکی بیش از ۴ سال) جزو مجلات بسیار کند و با تأخیر محسوب خواهد شد و برعکس مجلات Crop Breeding Journal و

تأخیر در انتشار را داراست. بر مبنای بررسی که محمود خسروجردی و همکاران (۲۰۱۱) در خصوص تأخیر در نشر ۲۶ مجله ایرانی انگلیسی زبان انجام داده‌اند این نتیجه حاصل شده است که متوسط زمان انتشار از ۸۶ روز تا ۷۱۴ روز متغیر بوده است. متوسط زمان داوری نیز در بررسی آنان از ۶۶ روز تا ۵۲۰ روز متفاوت بوده است.

روش تحقیق

برای انجام این پژوهش از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. جامعه پژوهش را کلیه مقالات ۲۴ نشریه علمی-پژوهشی تشکیل می‌دهند که در سال‌های ۸۹ و ۹۰ منتشر شده‌اند. تعداد مقالات این مجلات ۱۶۸۴ فقره بوده است کلیه این مجلات توسط سازمان تحقیقات، آموزش، و ترویج کشاورزی یا مراکز و مؤسسات پژوهشی وابسته به سازمان مزبور منتشر می‌شوند. در این بررسی ۴ متغیر به عنوان متغیرهای اصلی پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است که عبارتند از تاریخ دریافت مقاله، تاریخ پذیرش مقاله، تاریخ انتشار مجله، و تاریخ توزیع مجله. برای جمع‌آوری دو متغیر اول (تاریخ دریافت و تاریخ پذیرش) صفحات اول مقالات کلیه مجلات ۲۴ گانه از طریق سایت مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی به آدرس www.sid.ir و نیز سایت بانک اطلاعات نشریات کشور به آدرس www.magiran.com مشاهده شده و تاریخ‌های مذکور برای هر مقاله استخراج گردیده است. برای شناسایی تاریخ توزیع مجلات، نیز به سایت بانک اطلاعات نشریات کشور به آدرس www.magiran.com مراجعه شده است. در موارد لازم نیز اطلاعات مورد نیاز از طریق تماس مستقیم با دفاتر مجلات بدست آمده است. بر مبنای این چهار عامل (تاریخ دریافت، تاریخ پذیرش، تاریخ نشر، و تاریخ توزیع) شش فاصله زمانی شامل فاصله تاریخ دریافت تا پذیرش، پذیرش تا انتشار، پذیرش تا توزیع، دریافت تا انتشار، دریافت تا توزیع، و انتشار تا توزیع محاسبه گردید. با وجود آنکه ممکن است گاه تاریخ‌هایی که به عنوان تاریخ پذیرش و تاریخ دریافت در صفحه اول مجلات ذکر شده‌اند واقعی نباشند با این حال فرض بر صحت کامل آنها گذاشته شده است. داده‌های این پژوهش در فاصله زمانی مهر تا آذر ماه ۱۳۹۱ جمع‌آوری شده‌اند. داده‌های گردآوری شده در نرم‌افزارهای MS Word، MS Excel و SPSS سازماندهی و تحلیل شده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

همانطور که ذکر شد در این پژوهش مقالات ۲۴ نشریه سازمان مورد بررسی قرار گرفته است. چهار نشریه از ۲۴ نشریه یاد شده به زبان انگلیسی منتشر می‌شوند. به لحاظ دوره انتشار، چهارده عنوان (۵۸ درصد) از آنها به شکل فصلنامه، نه عنوان (۳۷/۵ درصد) به صورت دوفصلنامه و یک عنوان نیز به صورت سه بار در سال منتشر می‌شوند. در زمان گردآوری داده‌ها (مهر تا آذر ماه ۱۳۹۱)، تعداد ۱۵۰ شماره (۷۴ شماره در سال ۸۹ و ۷۶ شماره در سال ۹۰) از این نشریات منتشر شده بود. تعداد مقالات مشاهده شده در سال ۸۹، ۸۰۵ مقاله و تعداد کل مقالات در سال ۹۰، ۸۷۹ مقاله بوده است. مجموع کل این مقالات ۱۶۸۴ فقره می‌باشد که از این میان ۵۲ مقاله به دلایلی مانند عدم ذکر تاریخ دریافت یا اشتباه در ذکر آن‌ها از حیثه این بررسی خارج شده و نهایتاً ۱۶۳۲ مقاله مورد مطالعه قرار گرفته است. در جدول ۱ عناوین این نشریات و تعداد مقالات مورد بررسی از هر نشریه ذکر شده است.

جدول ۱- فهرست مجلات مورد بررسی به تفکیک تعداد مقالات

ردیف	عنوان	تعداد مقالات				مجموع مقالات هر نشریه
		۱۳۸۹		۱۳۹۰		
		حذفی ها		حذفی ها		
۱	آفات و بیماریهای گیاهی	۳	۱۷	۶	۱۴	۴۰
۲	پژوهش آب در کشاورزی (علوم خاک و آب)	۷	۷		۱۸	۳۲
۳	پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی		۲۸	۱	۲۲	۵۱
۴	پژوهش های آبخیزداری (پژوهش و سازندگی)		۴۰		۴۲	۸۲
۵	پژوهش های خاک (علوم خاک و آب)	۱	۲۵	۲	۳۳	۶۱
۶	تحقیقات جنگل و صنوبر ایران		۵۵		۵۸	۱۱۳
۷	تحقیقات حمایت و حفاظت جنگل ها و مراتع ایران		۱۷		۹	۲۶
۸	تحقیقات ژنتیک و اصلاح گیاهان مرتعی و جنگلی ایران	۱	۲۷		۲۸	۵۶
۹	تحقیقات علوم چوب و کاغذ ایران	۱	۲۷		۶۰	۸۸
۱۰	تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران	۱	۵۲		۶۱	۱۱۴
۱۱	تحقیقات مرتع و بیابان ایران		۴۸		۵۰	۹۸
۱۲	رستنیها		۲۳		۲۴	۴۷
۱۳	فصل نامه علمی شیلات ایران	۲	۶۲		۶۴	۱۲۸
۱۴	فصل نامه نشریه زراعت (پژوهش و سازندگی)		۴۶		۵۴	۱۰۰
۱۵	مجله به زراعی نهال و بذر (نهال و بذر)		۳۰		۳۱	۶۱
۱۶	مجله به نژادی نهال و بذر (نهال و بذر)		۴۰		۴۳	۸۳
۱۷	مجله تحقیقات مهندسی کشاورزی	۱	۲۷	۱	۳۱	۶۰
۱۸	مجله چغندرقد		۱۶		۱۶	۳۲
۱۹	نشریه دامپزشکی (پژوهش و سازندگی)		۳۶		۳۰	۶۶
۲۰	نشریه علوم دامی (پژوهش و سازندگی)		۴۰		۳۲	۷۲
۲۱	Archives Of Razi Institute		۱۶	۸	۱۳	۳۷
۲۲	Crop Breeding Journal		۷	۱۶	۰	۲۳
۲۳	Iranian Journal Of Fisheries Sciences		۶۰	۱	۷۱	۱۳۲
۲۴	The Iranian Journal Of Botany		۴۲		۴۰	۸۲
	مجموع کل مقالات به تفکیک سال و حذفی ها	۱۷	۷۸۸	۳۵	۸۴۴	
	مجموع کل مقالات به تفکیک سال	۸۰۵		۸۷۹		
	مجموع کل مقالات بدون حذف شده ها		۱۶۳۲			
	مجموع کل مقالات		۱۶۸۴			

۲۳۸۶ روز یا ۶ سال است. حداقل زمان پردازش مقالات در قسمت پذیرش تا انتشار و همچنین از دریافت تا انتشار در این جدول عددی منفی است. این بدان معنی است که تاریخ پذیرش مقاله ۳۰۷ روز (تقریباً ۱۰ ماه) بعد از زمان انتشار مجله بوده است. به عبارت دیگر مجله یا مجلاتی احتمالاً به خاطر کمبود مقاله مجبور بوده‌اند زمان انتشار واقعی مجله را نسبت به تاریخ مقرر انتشار، ۱۰ ماه به تأخیر بیندازند.

با این حال برای بدست آوردن تصویری دقیقتر از روند تغییرات شاخص‌های آماری در طول سال‌های مورد بررسی توجه به جدول ۵ ضروری است. بر اساس اطلاعات این جدول تعداد مقالات منتشر شده در سال ۹۰ بیشتر از سال ۸۹ بوده است. این موضوع هر چند باعث شده است تا میانگین زمان پردازش در کلیه مراحل افزایش داشته باشد، با وجود این میزان افزایش در برخی مراحل از جمله زمان دریافت تا پردازش یا زمان انتشار تا توزیع کمتر از مراحل دیگر بوده است. این موضوع احتمالاً نشان‌دهنده آن است که در این مراحل تعداد متغیرهایی که باعث تأخیر در انتشار می‌شوند کمتر از مراحل دیگر یا دست کم بیشتر قابل کنترل هستند. به عنوان مثال زمان چاپ مجلات از جمله متغیرهایی است که ممکن است چندان قابل کنترل نبوده و بر عکس روال تعیین داور ممکن است کنترل‌پذیرتر بوده و به اندازه متغیر قبلی باعث تأخیر در نشر نگردد.

جدول ۶ نیز وضعیت نشر مقالات را بر حسب دوره انتشار نشریات در اختیار می‌گذارد. بر این مبنا فصلنامه‌ها هم از یک سو تعداد مقالات بیشتری را به چاپ می‌رسانند و هم کلیه متغیرهای مربوط به زمان تأخیر در آنها بالاتر است. با این حال اگر به صورت نسبی بخواهیم اعداد این جدول را ملاحظه کنیم می‌توان گفت در حالیکه تعداد مقالات مندرج در فصلنامه‌ها حدود سه برابر مقالات مندرج در دوفصلنامه‌هاست با این حال زمان کلی دریافت مقالات تا توزیع مجله در فصلنامه‌ها تقریباً ۱/۵ برابر از آنها کمتر است. موضوع دیگری که در این مطالعه مورد توجه قرار گرفته وضعیت انتشار مقالات بر حسب گروه‌های موضوعی آنها است. برای این منظور مجلات در هفت گروه موضوعی طبقه‌بندی شده‌اند. لازم به ذکر است دست یافتن به

Archives of Razi با بیش از ۲۱۰ روز (حدود ۷ ماه) جزو سریعترین نشریات به حساب خواهند آمد. در نهایت با محاسبه تفاوت تاریخ انتشار وعده داده یک مجله با تاریخی که واقعا آن نشریه منتشر و در اختیار خوانندگان قرار می‌گیرد به این نتیجه خواهیم رسید که مجله تحقیقات حمایت و حفاظت جنگلها و مراتع با ۳۹۴ روز (حدود ۱۳ ماه) فاصله از تاریخ انتشار وعده داده شده خود عقب است و در مقابل نشریه Crop Breeding Journal دوازده روز سریعتر از تاریخ وعده داده شده خود عمل کرده است. البته در این میان باید در نظر داشت مجله تحقیقات حمایت و حفاظت جنگلها و مراتع تقریباً به تازگی به جمع مجلات علمی و پژوهشی پیوسته و احتمالاً به خاطر کم بودن حجم مقالات دریافتی با این تأخیر عرضه شده است. با این حال اگر اطلاعات کلیه مقالات را در مجموع بخواهیم بررسی کنیم به این نتیجه خواهیم رسید که میانگین زمان دریافت تا پذیرش مقالات ۲۸۷ روز (حدود ۹/۵ ماه) با انحراف استاندارد ۲۲۲ روز است (جدول ۴). فاصله زمانی پذیرش تا انتشار مقالات نیز ۲۰۵ روز محاسبه شده است. میانگین زمان پذیرش مقالات تا توزیع مجله حدود ۳۳۳ روز یا ۱۱ ماه می‌باشد. این عدد نشان می‌دهد که احتمالاً یکی از عوامل مهم در دیرکرد زمان انتشار مقالات، مشکلات احتمالی ناشی از چاپ و نشر است نه مشکلات ناشی از فرایند داوری و پذیرش مقالات. بر مبنای اطلاعات جدول ۴ میانگین زمان دریافت تا توزیع مقالات نیز حدود ۶۲۱ روز یا ۲۰ ماه محاسبه شده است. برابر اطلاعات جدول مزبور زمان طی شده برای دریافت تا پذیرش مقالات برای حدود نیمی از مقالات این مجلات ۲۳۳ روز یا حدود ۸ ماه، زمان پذیرش تا توزیع ۲۹۳ روز یا ۱۰ ماه، و زمان کلی دریافت تا توزیع برای ۵۰ درصد مقالات ۵۳۵ روز یا حدود ۱۸ ماه می‌باشد. بر این اساس یک چهارم مقالات حدود یک سال و بخش عمده‌ای از آنها (۷۵ درصد) ۷۵۴ روز یا حدود دو سال در انتظار نوبت چاپ و انتشار باقی می‌مانند. بر اساس داده‌های جدول مزبور همچنین کمترین زمان مربوط به فاصله دریافت تا انتشار مقالات ۴۰ روز می‌باشد که مربوط به مجله رستنیپه‌است و بیشترین زمان طی شده برای چاپ مقالات مربوط به نشریه زراعت می‌باشد که حدود

جدول ۲- فراوانی مجلات منتشر شده در سازمان بر حسب ناشران

ردیف	نام ناشر	تعداد مجلات	سهم هریک از مؤسسات در انتشار مجلات
۱	مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور	۷	۲۹٪
۲	سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی	۴	۱۷٪
۳	مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر	۳	۱۳٪
۴	مؤسسه تحقیقات خاک و آب	۲	۸٪
۵	مؤسسه تحقیقات شیلات ایران	۲	۸٪
۶	مؤسسه تحقیقات گیاهپزشکی کشور	۲	۸٪
۷	مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی وزارت جهاد کشاورزی	۱	۴٪
۸	مؤسسه تحقیقات چغندر قند	۱	۴٪
۹	مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی	۱	۴٪
۱۰	مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی	۱	۴٪

حدود دو سال متغیرند. بیشترین فاصله زمانی انتشار مربوط به گروه مجلات جنگل‌ها و منابع طبیعی و کمترین فاصله زمانی مربوط به مجلات یا در واقع مجله گروه آموزش مدیریت کشاورزی است. با این حال اگر بخواهیم بر حسب متغیر زمان دریافت تا پذیرش مقالات هریک از گروه‌های موضوعی را رتبه‌بندی کنیم باید مجلات گروه منابع پایه را به عنوان مجلات با بیشترین زمان تأخیر در صدر قرار دهیم. در این حوزه تنها دو مجله منتشر می‌شود که تعداد مقالات این دو نشریه در سال‌های مورد بررسی مجموعاً ۸۳ مقاله بوده است. میانگین زمان دریافت تا پذیرش مقالات در مجلات این حوزه ۴۰۱ روز (حدود ۱۳ ماه) و فاصله زمانی دریافت

طبقه‌بندی موضوعی واحد و شناخته شده در حوزه کشاورزی - احتمالاً به دلیل گستردگی موضوعات و زیربخش‌هایی که ذیل موضوع کشاورزی جای می‌گیرند - عملاً کار آسانی نیست و تقریباً توافق یکپارچه‌ای در مورد هرگونه طبقه‌بندی‌هایی از این دست وجود ندارد. با این حال نگارنده سعی کرده است با مراجعه به برخی مراجع از جمله تشکیلات وزارت جهاد کشاورزی (از بعد عملی و اجرایی) و رده‌بندی دیویی و اصطلاحنامه کشاورزی کتابخانه ملی کشاورزی آمریکا (از لحاظ علمی)، طبقات موضوعی جدول ۷ را شکل دهد. همانطور که از داده‌های جدول ۷ برمی‌آید به طور کلی زمان دریافت تا توزیع مقالات در حوزه‌های مختلف حوزه کشاورزی از گستره ۹/۵ ماه تا

جدول ۳ مقایسه مجلات بر حسب تأخیر در مراحل مختلف نشر

ردیف	عنوان	دریافت تا پذیرش	ردیف	عنوان	پذیرش تا انتشار
۱	مجله چغندرقد	۵۴۳	۱	نشریه زراعت	۶۲۴
۲	نشریه زراعت	۵۳۲	۲	تحقیقات مرتع و بیابان ایران	۳۷۱
۳	پژوهش های خاک	۴۸۰	۳	پژوهش های آبخیزداری	۳۳۹
۴	نشریه علوم دامی	۴۶۳	۴	تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران	۳۱۶
۵	نشریه دامپزشکی	۳۸۰	۵	تحقیقات جنگل و صنوبر ایران	۲۹۵
۶	پژوهش های آبخیزداری	۳۷۹	۶	Fisheries Science	۲۹۳
۷	آفات و بیماری‌های گیاهی	۳۳۲	۷	آفات و بیماری‌های گیاهی	۲۳۵
۸	پژوهش آب در کشاورزی	۳۲۲	۸	مجله به نژادی نهال و بذر	۱۸۶
۹	مجله به زراعی نهال و بذر	۳۱۲	۹	تحقیقات علوم چوب و کاغذ ایران	۱۸۳
۱۰	تحقیقات علوم چوب و کاغذ ایران	۳۰۱	۱۰	نشریه علوم دامی	۱۷۴
۱۱	مجله علمی شیلات ایران (فارسی)	۳۰۱	۱۱	مجله تحقیقات مهندسی کشاورزی	۱۵۱
۱۲	تحقیقات مرتع و بیابان ایران	۲۹۶	۱۲	Crop Breeding Journal	۱۳۰
۱۳	تحقیقات ژنتیک و اصلاح گیاهان	۲۶۹	۱۳	نشریه دامپزشکی	۱۰۱
۱۴	مجله تحقیقات مهندسی کشاورزی	۲۶۱	۱۴	مجله علمی شیلات ایران (فارسی)	۹۸
۱۵	تحقیقات حمایت و حفاظت جنگلها و مراتع	۲۳۷	۱۵	The Iranian Journal of Botany	۹۸
۱۶	تحقیقات جنگل و صنوبر ایران	۲۲۶	۱۶	پژوهش های خاک	۹۳
۱۷	تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران	۲۰۹	۱۷	تحقیقات ژنتیک و اصلاح گیاهان	۹۰
۱۸	Fisheries Science	۱۹۰	۱۸	Archives Of Razi Institute	۷۹
۱۹	مجله به نژادی نهال و بذر	۱۷۷	۱۹	مجله چغندرقد	۶۶
۲۰	The Iranian Journal of Botany	۱۵۱	۲۰	پژوهش آب در کشاورزی	۳۷
۲۱	Archives Of Razi Institute	۱۳۲	۲۱	مجله به زراعی نهال و بذر	۲۸
۲۲	رستنیها	۱۰۶	۲۲	رستنیها	۶
۲۳	Crop Breeding Journal	۹۴	۲۳	پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی	-۸
۲۴	پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی	۸۷	۲۴	تحقیقات حمایت و حفاظت جنگلها و مراتع	-۱۳۲

بحث و نتیجه گیری

تأخیر یا تسریع در نشر می تواند به عنوان یکی از ملاک های ارزیابی کیفی در انتشار مجلات علمی پژوهشی به شمار آید. بر این اساس مجلاتی که از هنگام دریافت نسخه اولیه یک مقاله تا لحظه انتشار آن فاصله زمانی کوتاه تری را سپری می کنند می توانند در شمار مجلات با کیفیت به شمار آیند. در پژوهش حاضر وضعیت ۲۴ مجله علمی و پژوهشی سازمان تحقیقات آموزش و ترویج کشاورزی بررسی شده است. این مجلات طی

تا توزیع مقالات ۵۳۸ روز (حدود ۱۷ ماه) می باشد. بر اساس داده های این جدول نشریات حوزه های آموزش کشاورزی و مهندسی کشاورزی - هر یک با یک عنوان نشریه - دارای کمترین فاصله زمانی میان دریافت تا پذیرش مقاله هستند. در گروه موضوعی علوم و محصولات گیاهی، که بیشترین تعداد مجله را در خود جای داده است، میانگین زمان دریافت تا پذیرش مقالات حدود ۸/۵ ماه می باشد. این میانگین برای مجلات گروه جنگل ها و منابع طبیعی و نیز مجلات گروه دام و طیور حدود ۹ ماه بوده است.

جدول ۳ مقایسه مجلات بر حسب تأخیر در مراحل مختلف نشر

ردیف	عنوان	پذیرش تا توزیع	ردیف	عنوان	دریافت تا انتشار
۱	نشریه زراعت	۹۲۲	۱	نشریه زراعت	۱۱۵۶
۲	پژوهش های آبخیزداری	۶۷۲	۲	پژوهش های آبخیزداری	۷۱۸
۳	نشریه علوم دامی	۴۸۹	۳	تحقیقات مرتع و بیابان ایران	۶۶۷
۴	تحقیقات مرتع و بیابان ایران	۴۵۶	۴	نشریه علوم دامی	۶۳۷
۵	تحقیقات جنگل و صنوبر ایران	۳۸۹	۵	مجله چغندرقد	۶۰۹
۶	نشریه دامپزشکی	۳۵۸	۶	پژوهش های خاک	۵۷۳
۷	تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران	۳۵۴	۷	آفات و بیماری های گیاهی	۵۶۷
۸	Fisheries Science	۳۳۴	۸	تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران	۵۲۵
۹	تحقیقات حمایت و حفاظت جنگلها و مراتع	۲۶۲	۹	تحقیقات جنگل و صنوبر ایران	۵۲۲
۱۰	تحقیقات علوم چوب و کاغذ ایران	۲۵۸	۱۰	تحقیقات علوم چوب و کاغذ ایران	۴۸۴
۱۱	مجله چغندرقد	۲۵۶	۱۱	Fisheries Science	۴۸۳
۱۲	رستنیها	۲۵۲	۱۲	نشریه دامپزشکی	۴۸۱
۱۳	تحقیقات ژنتیک و اصلاح گیاهان	۲۳۷	۱۳	مجله تحقیقات مهندسی کشاورزی	۴۱۲
۱۴	آفات و بیماری های گیاهی	۲۳۳	۱۴	مجله علمی شیلات ایران (فارسی)	۳۹۹
۱۵	مجله تحقیقات مهندسی کشاورزی	۲۲۲	۱۵	مجله به نژادی نهال و بذر	۳۶۳
۱۶	پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی	۱۹۷	۱۶	پژوهش آب در کشاورزی	۳۵۹
۱۷	مجله علمی شیلات ایران (فارسی)	۱۹۳	۱۷	تحقیقات ژنتیک و اصلاح گیاهان	۳۵۹
۱۸	پژوهش های خاک	۱۸۴	۱۸	مجله به زراعی نهال و بذر	۳۴۰
۱۹	مجله به نژادی نهال و بذر	۱۷۸	۱۹	The Iranian Journal of Botany	۲۴۹
۲۰	مجله به زراعی نهال و بذر	۱۲۸	۲۰	Crop Breeding Journal	۲۲۴
۲۱	Crop Breeding Journal	۱۱۸	۲۱	Archives Of Razi Institute	۲۱۲
۲۲	The Iranian Journal of Botany	۱۱۶	۲۲	رستنیها	۱۱۲
۲۳	Archives Of Razi Institute	۹۶	۲۳	تحقیقات حمایت و حفاظت جنگلها و مراتع	۱۰۵
۲۴	پژوهش آب در کشاورزی	۸۸	۲۴	پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی	۵۵

طی شده به ۶۳۱ روز (یا حدود ۲۱ ماه) خواهد رسید. در واقع به یک تعبیر می‌توان گفت مجلات سازمان تحقیقات کشاورزی به طور میانگین با حدود ۴ ماه تأخیر نسبت به زمان وعده داده شده در روی جلد منتشر می‌شوند. از سوی دیگر در مقایسه با مطالعات مشابه (و نه لزوماً در حوزه کشاورزی) می‌توان گفت اگرچه زمان متعارفی برای میزان تأخیر در سطح جهان وجود ندارد با این حال میانگین زمان تأخیر مجلات مورد بررسی در این پژوهش بسیار بیشتر از میانگین زمان تأخیر در مطالعات مشابه است. همچنین در این بررسی میانگین زمان دریافت تا پذیرش مقالات ۲۸۷ روز (حدود ۹/۵ ماه) محاسبه شده است. این زمان شامل زمان‌های بررسی مقدماتی

سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۰ حدود ۱۶۸۴ مقاله منتشر کرده‌اند که در این پژوهش ۱۶۳۲ فقره از آنها واجد شرایط بررسی شناخته شده است. در چارچوب اهداف این پژوهش و در پاسخ به سؤال اول این پژوهش مبنی بر اینکه مقاله‌های ارائه شده به مجلات علمی پژوهشی کشاورزی با چه فاصله زمانی منتشر می‌شوند؟ باید گفت براساس یافته‌های این تحقیق میانگین زمان پردازش مقالات از زمان دریافت آنها تا زمان انتشار آنها ۴۹۲ روز (حدود ۱۶/۵ ماه) است. با این حال، این فاصله زمانی، ناظر بر زمانی نیست که مجله واقعاً به دست استفاده‌کنندگان می‌رسد. اگر زمان واقعی در دسترس قرارگرفتن مجلات را در این خصوص در نظر بگیریم میانگین زمان

جدول ۳ مقایسه مجلات بر حسب تأخیر در مراحل مختلف نشر

ردیف	عنوان	دریافت تا توزیع	ردیف	عنوان	انتشار تا توزیع
۱	نشریه زراعت	۱۴۵۵	۱	تحقیقات حمایت و حفاظت جنگلها و مراتع	۳۹۴
۲	پژوهش های آبخیزداری	۱۰۵۱	۲	پژوهش های آبخیزداری	۳۳۳
۳	نشریه علوم دامی	۹۵۳	۳	نشریه علوم دامی	۳۱۵
۴	مجله چغندرقد	۷۹۹	۴	نشریه زراعت	۲۹۹
۵	تحقیقات مرتع و بیابان ایران	۷۵۲	۵	نشریه دامپزشکی	۲۵۷
۶	نشریه دامپزشکی	۷۳۸	۶	رستنیها	۲۴۶
۷	پژوهش های خاک	۶۶۵	۷	پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی	۲۰۶
۸	تحقیقات جنگل و صنوبر ایران	۶۱۵	۸	مجله چغندرقد	۱۹۰
۹	آفات و بیماری‌های گیاهی	۵۶۵	۹	تحقیقات ژنتیک و اصلاح گیاهان	۱۴۷
۱۰	تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران	۵۶۳	۱۰	مجله به زراعی نهال و بذر	۱۰۰
۱۱	تحقیقات علوم چوب و کاغذ ایران	۵۵۹	۱۱	مجله علمی شیلات ایران (فارسی)	۹۵
۱۲	Fisheries Science	۵۲۵	۱۲	تحقیقات جنگل و صنوبر ایران	۹۳
۱۳	تحقیقات ژنتیک و اصلاح گیاهان	۵۰۵	۱۳	پژوهش های خاک	۹۲
۱۴	تحقیقات حمایت و حفاظت جنگلها و مراتع	۴۹۹	۱۴	تحقیقات مرتع و بیابان ایران	۸۶
۱۵	مجله علمی شیلات ایران (فارسی)	۴۹۴	۱۵	تحقیقات علوم چوب و کاغذ ایران	۷۵
۱۶	مجله تحقیقات مهندسی کشاورزی	۴۸۳	۱۶	مجله تحقیقات مهندسی کشاورزی	۷۱
۱۷	مجله به زراعی نهال و بذر	۴۴۱	۱۷	پژوهش آب در کشاورزی	۵۲
۱۸	پژوهش آب در کشاورزی	۴۱۱	۱۸	Fisheries Science	۴۱
۱۹	رستنیها	۳۵۸	۱۹	تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران	۳۸
۲۰	مجله به نژادی نهال و بذر	۳۵۵	۲۰	The Iranian Journal of Botany	۱۹
۲۱	پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی	۲۸۴	۲۱	Archives Of Razi Institute	۱۷
۲۲	The Iranian Journal of Botany	۲۶۷	۲۲	مجله به نژادی نهال و بذر	-۸
۲۳	Archives Of Razi Institute	۲۲۹	۲۳	آفات و بیماری‌های گیاهی	-۲
۲۴	Crop Breeding Journal	۲۱۲	۲۴	Crop Breeding Journal	-۱۲

انتشار است. به جز آن سیاست‌های خاص هر نشریه، سیاست‌های مبهم وزارت علوم تحقیقات و فناوری، سلیقه‌های اعضای هیئت‌های تحریریه، منابع مالی و منابع انسانی به شدت در طولانی شدن روند انتشار مقالات اثرگذار است.

سؤال دوم این پژوهش ناظر بر مجلاتی است که بیشترین و کمترین تأخیر را در انتشار مقالات دارند. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد اگر زمان کلی دریافت تا توزیع را مبنا قرار دهیم، نشریه زراعت با ۱۴۵۵ روز (حدود ۴ سال)

مقاله، داوری، اصلاح، و تأیید نهایی مقاله می‌باشد. مجدداً باید گفت این زمان در مقایسه با متوسط زمان داوری در مجلات بین‌المللی کتابداری و اطلاع‌رسانی (نامور و زرداری، ۱۳۸۸) و نیز در مجلات بین‌المللی داروسازی (نامور و آذرگون، ۱۳۸۹) تقریباً دو برابر است.

با وجود آنکه شناخت دلایل این تأخیرها مستلزم انجام تحقیقات جداگانه‌ای است با این حال هم بر اساس نتایج تحقیقات گذشته (از جمله آمارت ۲۰۰۸) می‌توان بیان کرد فرایند داوری یکی از مهمترین دلایل تأخیر در

جدول ۴- وضعیت آماری مجلات مورد بررسی

از دریافت تا پذیرش	از پذیرش تا انتشار	از پذیرش تا توزیع	از دریافت تا انتشار	از دریافت تا انتشار	از انتشار تا توزیع	
۱۶۳۲	۱۶۳۲	۱۶۳۲	۱۶۳۲	۱۶۳۲	۱۶۳۲	تعداد مقالات
۲۸۷	۲۰۵	۳۳۳	۴۹۲	۶۲۱	۱۲۸	میانگین زمان پردازش
۲۳۳	۱۸۷	۲۹۳	۴۳۶	۵۳۵	۱۰۰	میانه
۹۰	۴۴	۳۰۵	۳۷۹	۴۲۷	۲۶-	نما
۲۲۲	۱۹۵	۲۴۰	۳۱۴	۳۶۴	۱۳۰	انحراف استاندارد
۱۳	۳۰۷-	۲	۲۳۵-	۴۰	۱۳۴-	حداقل زمان پردازش
۱۶۱۴	۱۱۷۰	۱۴۶۱	۲۰۵۳	۲۳۸۶	۵۸۴	حداکثر زمان پردازش
۱۳۸	۶۶	۱۵۲	۲۸۹	۳۷۵	۳۸	درصدها
۲۳۳	۱۸۷	۲۹۳	۴۳۶	۵۳۵	۱۰۰	%۵۰
۳۶۵	۲۹۸	۴۱۸	۶۲۰	۷۵۴	۲۱۴	%۷۵

جدول ۵- مقایسه شاخص‌های آماری مجلات در سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰

از دریافت تا پذیرش		از پذیرش تا انتشار		از پذیرش تا توزیع		از دریافت تا انتشار		از دریافت تا توزیع		از انتشار تا توزیع		
۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۹۰	
۷۸۸	۸۴۴	۷۸۸	۸۴۴	۷۸۸	۸۴۴	۷۸۸	۸۴۴	۷۸۸	۸۴۴	۷۸۸	۸۴۴	تعداد مقالات
۲۸۶	۲۸۹	۱۹۲	۲۱۷	۳۱۹	۳۴۷	۴۷۶	۵۰۶	۶۰۴	۶۳۶	۱۲۷	۱۲۹	میانگین زمان پردازش
۲۳۱	۲۳۶	۱۶۴	۱۹۴	۲۷۱	۳۰۰	۴۱۱	۴۴۰	۴۹۶	۵۶۰	۷۶	۱۱۰	میانه
۹۰	۳۶۵	۷۴	۴۴	۳۰۵	۱۴۵	۳۷۹	۳۷۹	۱۱۴	۴۲۷	۲۶-	۲۸۵	نما
۲۳۳	۲۱۱	۱۸۸	۲۰۰	۲۶۱	۲۱۹	۳۲۱	۳۰۸	۳۹۴	۳۳۴	۱۵۷	۹۹	انحراف استاندارد
۱۹	۱۳	۳۰۷-	۱۰۶-	۲	۲۹	۲۳۵-	۴۸-	۴۰	۱۰۹	۱۳۴-	۵۹-	حداقل زمان پردازش
۱۶۱۴	۱۴۳۲	۱۰۸۰	۱۱۷۰	۱۴۶۱	۱۲۸۰	۲۰۵۳	۱۹۰۰	۲۳۸۶	۲۱۱۴	۵۸۴	۳۵۵	حداکثر زمان پردازش
۱۳۳	۱۴۳	۵۶	۷۵	۱۱۰	۲۰۴	۲۶۷	۳۱۴	۳۳۴	۴۱۳	۴	۵۰	درصدها
۲۳۱	۲۳۶	۱۶۴	۱۹۴	۲۷۱	۳۰۰	۴۱۱	۴۴۰	۴۹۶	۵۶۰	۷۶	۱۱۰	%۵۰
۳۵۳	۳۶۵	۲۸۹	۳۰۶	۴۰۶	۴۲۱	۶۱۴	۶۲۴	۷۶۳	۷۵۱	۱۵۲	۲۱۴	%۷۵

میزان آن از ۲۸۴ روز (حدود ۹/۵ ماه) تا ۷۹۹ روز (حدود ۲۶/۵ ماه) در متغیر دریافت تا توزیع و از ۸۷ روز (حدود سه ماه) تا ۵۴۳ روز (حدود ۱۸ ماه) در متغیر دریافت تا پذیرش متفاوت است. اینکه آیا تعداد مجلات هرگروه یا تعداد مقالاتی که در هر گروه به چاپ می‌رسند در طولانی شدن زمان انتشار آنها نیز تأثیر دارد یا خیر نیز می‌توان ادعا کرد وجود چنین رابطه‌ای منتفی است زیرا در حالیکه مجلات گروه مهندسی کشاورزی با یک عنوان نشریه و حدود ۵۸ مقاله ۵۴۳ روز در مرحله دریافت تا پذیرش را طی کرده و کل زمان دریافت تا توزیع آن ۷۹۹ روز است، مجلات گروه علوم و محصولات کشاورزی با ۹ عنوان نشریه و ۵۵۶ مقاله مندرج در آنها، ۲۵۴ روز در مرحله دریافت تا پذیرش که حدود نصف زمان گروه مهندسی است، و ۵۵۶ روز را در مرحله دریافت تا توزیع طی می‌کنند که حدود دو سوم زمان گروه مهندسی است. با این حال برای بدست آوردن نتایج دقیقتر لازم است مطالعه در سطحی وسیعتر و با تعداد مقالات و مجله‌های بیشتری صورت بگیرد.

پیشنهادات

پژوهش حاضر برای طیف نسبتاً محدودی از مجلات علمی پژوهشی کشاورزی ایران صورت گرفته است. بدین لحاظ پیشنهاد می‌شود برای بدست آوردن اطلاعات دقیقتر، پژوهشی مشابهی با طیف وسیعتری از مجلات این حوزه انجام شود. علاوه بر آن این پژوهش به دنبال علت‌یابی موضوع تأخیر در نشر نبوده است. لذا ضروری است بررسی علمی و دقیقی برای اطلاع از دلایل متداول این تأخیر طراحی و اجرا شود.

بیشترین تأخیر و مجله Crop Breeding Journal با ۲۱۲ روز (حدود ۷ ماه) کمترین تأخیر را در انتشار مقالات دارند. با در نظر گرفتن زمان دریافت تا پذیرش مقالات در نشریه زراعت نیز متوجه خواهیم شد مقالات این نشریه با سپری کردن ۵۳۲ روز (حدود ۱۷ ماه) در این مرحله همچنان روندی طولانی را در انتظار به چاپ رسیدن به سر می‌برند. این رقم تقریباً دو برابر میانگین کلیه مجله‌های سازمان در مرحله دریافت تا پذیرش است. میانگین فاصله زمانی دریافت تا توزیع برای کلیه مجلات سازمان حدود ۶۲۱ روز است که نشریه زراعت با طی بیش از دو برابر این حد میانگین زمان بسیار زیادی را برای داوری و انتشار مقالات صرف می‌کند. چنانچه به مجلات دیگری که برابر اطلاعات جدول ۴، فاصله زمانی زیادی را در مرحله دریافت تا توزیع طی می‌کنند نگاهی بیندازیم متوجه خواهیم شد اساساً سه نشریه اول این فهرست از خانواده مجلات پژوهش و سازندگی هستند که توسط سازمان منتشر می‌شوند. اعتبار و قدمت این نشریات، حجم زیاد مقاله‌های واصله به این مجلات، سلیقه‌های سخت‌گیرانه هیئت تحریریه، مشکلات مالی و نیروی انسانی، و مسائل مربوط به چاپ و نشر می‌توانند از دلایل احتمالی این تأخیر زیاد باشند.

سومین سؤال این پژوهش نیز مربوط به تفاوت تأخیر نشر در حوزه‌های موضوعی مختلف کشاورزی (مانند دام و طیور، زراعت و باغبانی، شیلات و آبزیان، جنگل و مرتع، و...) است. با وجود مشکلات خاصی که برای ایجاد یک دسته‌بندی مناسب برای حوزه گسترده‌ای همچون کشاورزی وجود دارد، با این حال بر اساس دسته‌بندی انجام شده در این تحقیق باید گفت چنین تفاوتی در تأخیر برای حوزه‌های موضوعی مختلف کشاورزی وجود دارد و

جدول ۶- وضعیت تأخیر نشر مقالات بر حسب دوره انتشار

دوره انتشار	تعداد مقالات	از دریافت تا پذیرش	از پذیرش تا انتشار	از پذیرش تا توزیع	از دریافت تا انتشار	از دریافت تا توزیع	از انتشار تا توزیع
دو فصل‌نامه	۲	۴۰۱	۶۵	۱۳۶	۴۶۶	۵۳۸	۷۲
فصل‌نامه	۵	۲۷۶	۱۰۲	۲۳۸	۳۷۹	۵۱۵	۱۳۵
سه بار در سال	۶	۲۸۰	۲۶۶	۳۹۴	۵۴۶	۶۷۴	۱۲۹

جدول ۷- میانگین تأخیر در انتشار مقالات بر حسب موضوعات مجلات

موضوع	تعداد مجلات	تعداد مقالات هر گروه	دریافت تا پذیرش	پذیرش تا انتشار	پذیرش تا توزیع	دریافت تا انتشار	دریافت تا توزیع	انتشار تا توزیع
منابع پایه	۲	۸۳	۴۰۱	۶۵	۱۳۶	۴۶۶	۵۳۸	۷۲
دام و طیور	۵	۴۲۴	۲۷۶	۱۰۲	۲۳۸	۳۷۹	۵۱۵	۱۳۵
جنگل‌ها و منابع طبیعی	۶	۴۵۲	۲۸۰	۲۶۶	۳۹۴	۵۴۶	۶۷۴	۱۲۹
علوم و محصولات گیاهی	۹	۵۵۶	۲۵۴	۱۷۳	۳۰۱	۴۲۷	۵۵۶	۱۲۸
مهندسی کشاورزی	۱	۵۸	۵۴۳	۶۶	۲۵۶	۶۰۹	۷۹۹	۱۹۰
آموزش کشاورزی	۱	۵۰	۸۷	۸-	۱۹۷	۵۵	۲۸۴	۲۰۶

اطلاع شناسی. ۷ (۲۶): ۴۱-۵۲.

- 6 - Amat, Carlos B. 2008. Editorial and publication delay of papers submitted to 14 selected Food Research journals: Influence of on-line posting. *Scientometrics*, 74 (3): 379-389
- 7 - Björk, Bo-Christian and Jonas Holmström, 2006. Benchmarking Scientific Journals from the Submitting Author's Viewpoint. *Learned Publishing*. 19: 47-55.
- 8 - Dio'spatonyi, I.; G. Horvai, and T. Braun. 2001. Publication Speed in Analytical Chemistry Journals. *Journal of Chemistry Information and Computer Science*. 41: 1452-1456
- 9 - Dong, Peng, Marie Loh, Adrian Mondry. 2006. Publication lag in biomedical journals varies due to the periodical's publishing model. *Scientometrics*, 69 (2): 271-286
- 10 - Khosrowjerdi, Mahmood; Neda Zeraatkar and Narjes Vara. 2011. Publication Delay in Iranian Scholarly Journals. *Serials Review*. 37(4): 262-266.
- 11- Luwel, M. and H.F. Moed. 1998. "Publication Delays in the Science Fields and Their Relationship to the Ageing of Scientific Literature," *Scientometrics*, 41(1-2): 29-40.
- 12 - O'donnell, Ryan P.; Sarah R. Supp, Stephanie M. Cobbold. 2010. Hindrance of Conservation Biology by Delays in the Submission of Manuscripts. *Journal: of Conservation Biology*. 24,(2): 615-620,
- 13 - Yu, Guang and Yi-Jun Li. 2006. A scientometric assessment of the information loss caused by the delays in publication of Chinese science journals. *Journal of Information Science*, 32 (1): 78-87.

پاورقی ها

- 1- Bjork and Holmstorm
- 2- Amat
- 3 - M. Luwel, H. F. Moed
- 4 - Dio'spatonyi, G. Horvai, and T. Braun
- 5 - Guang Yu and Yi-Jun Li
- 6 - Peng Dong, Marie Loh, Adrian Mondry
- 7 - Carlos B. Amat
- 8 - Donnell And Cobbold

منابع مورد استفاده

- ۱ - بهمن آبادی، علیرضا. ۱۳۸۵. امکان‌سنجی ایجاد شبکه اطلاعاتی مقالات فارسی در دست انتشار حوزه کشاورزی ایران. تهران: معاونت تحقیقات سازمان تحقیقات، آموزش، و ترویج کشاورزی، ۸۴۰۰۴-۰۰۰۰-۰۱-۵۱۰۰۰۰-۲-۲۰۰۰
- ۲ - شیبانی نیا، احمد و همکاران. ۱۳۸۹. بررسی فاصله زمانی انجام تحقیق تا انتشار مقالات در مجلات علمی پژوهشی دندانپزشکی کشور. پژوهنده (مجله پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی). ۱۵ (۲)، ۷۶، ص ۷۶-۷۴
- ۳ - نامور، زهرا و کیوان کوشا. ۱۳۹۱. [زودآیند]. تأخیر در نشر مقالات نشریات علمی بین المللی: مطالعه مقایسه ای چند رشته ای. پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات. در <http://jst.irandoc.ac.ir> (دسترسی در تاریخ ۹۱/۶/۲)
- ۴ - نامور، زهرا و مریم آذرگون. ۱۳۸۹. بررسی تأخیر نشر مقالات نشریات علمی بین المللی داروشناسی و داروسازی. در: مجموعه مقالات دومین همایش ملی پژوهش و تولید علم در حوزه پزشکی، آذر ۱۳۸۹، بابل. تهران: نشر کتابدار، ۱۳۸۹.
- ۵ - نامور، زهرا، و سولماز زرداری. ۱۳۸۸. " تأخیر نشر: مطالعه موردی نشریات علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی موجود در. مؤسسه اطلاعات علمی (آی. اس. آی)." .

